

Yeni Anayasacılık ve Uluslararası Sermaye Hareketlerinin Anayasallaştırılması

New Constitutionalism and Constitutionalism of International Capital Movements

İlknur TÜRE¹
Fatih TÜRE²

ÖZET

Bu makale 2007 küresel ekonomik krizinden sonra İMF çerçevesinde şekillenen sermayenin serbest hareketinin yeni anayasacılıkla olan ilişkisini ortaya koyma amaçlıdır. Stephen Gill tarafından tanımlanan yeni anayasacılığın, neoliberal politikaların anayasalar, kanunlar, kurumlar ve düzenlemeler yoluyla kurumsallaştırılmasının artırılmasını açıklayan değerli bir kavram olduğu tartışılacaktır. Sınırları aşan sermayenin serbest hareketi yeni anayasacılık için çok önem taşımaktadır. Öyle ki iki taraflı, bölgesel ve küresel düzenlemeler “uluslararası sermayenin tam hareketi”ni sağlamaya çalışan gayretlerdir. 2011’deki sermayenin serbest hareketini daha fazla anayasallaştırılma teşebbüsleri ise İMF tarafından tertip edilmiş, sermaye giriş çıkışları ile ilgili oluşumlardır. Ancak bu oluşumlara yükselen piyasa ve gelişmekte olan ülkelerden karşı çıkışlar olagelmektedir. Bu karşı çıkışların şiddeti o kadar artmıştır ki sermayenin serbest hareketini yeni anayasacılık çerçevesinde genişletmek isteyen gelişmiş ülkelerin bu çabası zayıflatılmış bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Anayasacılık, İMF, Sermaye Kontrolleri, Neoliberalizm, Yükselen Piyasalar

ABSTRACT

This article examines the “newconstitutionalism” of the freemovement of capital at the International Monetary Fund (IMF) after the 2007 global economic crisis. It is argued that the concept of new constitutionalism, as it is defined by Stephen Gill, is a valuable concept to describe the growing institutionalization of neoliberal policies in constitutions, laws, institutions and regulations. The freemovement of capital across borders is essential in new constitutionalism. As such, a patchwork of bilateral, regional and global regulations has come into existence that try to institutionalize full international capital mobility. The latest attempt to further extend the constitutionalization of the free movement of capital is a 2011 framework for dealing with capital inflows designed by the IMF staff. However, opposition against this framework has materialized from emerging markets and developing countries. As such, the ability of developed countries to further extend the new constitutionalism of the freemovement of capital is severely weakened because of the rising powers’ resistance.

Keywords: New Constitutionalism, IMF, Capital Controls, Neoliberalism, Emerging Markets

¹ Yar.Doç.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, ilknurture@hotmail.com

² Yar.Doç.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, fatihTURE@mu.edu.tr

GİRİŞ

Wallerstein başta olmak üzere birçok araştırmacı yazar 2007'deki küresel krizi neoliberalizmin sonu olarak ilan etmişlerdir(<http://mrzine.monthlyreview.org>). Bu iddiada bulununlara göre iki büyük gelişme bunun göstergesidir. İlki, küresel mali kriz neoliberal ideolojinin gayri meşrulaştığının göstergesi olduğu yönündedir(Gill, 2010,s.10). İkinci büyük gelişme devletler arasındaki değişen ekonomik güç ilişkilerinin seyridir-özellikle de ekonomiye devletin daha fazla müdahale edebildiği Çin, Brezilya ve Hindistan gibi ülkelerin yeni pazarlar olarak yükselişe geçmesidir(Subacchi, 2008,s.485-498). Tarihi bir perspektiften bakıldığında, Neogramscian bir kavramsallaştırma ile bu iki gelişme, süregelen tarihi yapının değişimi ya da yeni bir küresel politik-ekonomi düzeninin başlangıcı olarak görülebilir. Nitekim tarihe baktığımızda şiddetli ekonomik krizlerin bir mevcut durumdan diğerine dönüş noktaları oluşturduğunu görürüz. Uluslararası sermaye hareketliliğinin üzerinden giden uluslararası rejimin tarihi yapının gidişatında oldukça önemli olduğu görülmüştür bugüne kadar. Bu kadar önemli olan sermaye hareketliliği açısından en can alıcı nokta ise sermaye denetimi konusudur. Sermaye denetimi Bretton-Woods sisteminin temel unsuru olarak yer almıştır ancak neoliberal çağın ana yapısını sermayenin serbest hareketi oluşturmaktadır(Hellenier, 1996,s.73). Geçmişteki tecrübelerle bakarak diyebiliriz ki krizler sermaye denetimini dünya ekonomisinin ortak bir yapısı haline getirmiştir.

Artık dünya düzeninin-neoliberal düzenin-değişiminin zamanı gelmiştir ama Gill'in de belirttiği gibi mevcut düzenden yana olanlar bunun değişmemesi için formüller geliştirmektedirler. Gill'e göre post-neoliberal tarihinin geçişi için engel olan şey neoliberalizmin geliştirdiği yeni araç olan yeni anayasacılıktır. Böylelikle neoliberalizm anayasalarda, kanunlarda, kurumlarda ve düzenlemelerde kurumlaşacak ve bunları aşmak oldukça zorlaşacaktır. Yani bir sonraki aşamaya geçilememektedir. Bu yüzden de bunun farkında olan yükselen piyasa ve gelişmekte olan ülkeler sermayenin serbest hareketininin katı bir şekilde kurumlaşması demek olan yeni anayasacılığa direnmektedirler. Aşağıda bu konu ayrıntılı olarak incelenektir.

Neoliberalizmin Bir Aracı Olarak Yeni Anayasacılık

Yeni Anayasacılık Kavramı

Yeni anayasacılık kavramı 1990'larda Stephen Gill tarafından ortaya atılmıştır(Gill 1998:23-38). Gill'e göre yeni anayasacılık, demokratik tartışma ve karar alma mekanizmalarını legal ve yarılegal anlaşmalarla ortaya çıkacak olan neoliberal yapılanma ve politikalarından uzaklaştırma hedeflidir. Buna göre yeni anayasacılığın ana hedefi mülkiyet haklarının korunmasını garanti altına almak ve uluslararası sermayenin çıkarları doğrultusunda kamu politikasını yönlendirmektir. Bu yüzden mali, para, ticaret ve yatırım politikaları üzerinde sınırlamalar getirilmesi için zorlamada bulunur ve piyasa etkinliği, disiplin, iş güvenliği, bunları sekteye uğratmayacak politik

kararların sürekliliği gibi değerleri öngörür. Bu zorlamalar yoluyla neoliberalizm legal olarak oluşturulmuş olur. Bundan sonra bu yapılanma ancak istisnai koşullarda ve ancak özel bir çoğunluk ya da oybirliği gerektiren usullerle değiştirilebilecektir(Lesage and Vermeiren , 2011, s.43-56).

Yeni anayasacılık kurumsallaşabilmek için bazı tedbirlerin alınmasını gerektirir. Bu doğrultuda, ulusal düzeyde merkez bankasının özerkleşmesi ya da İMF destekli parasal kuruluşların kurumlaşması 1990'larda gerçekleştirilmeye çalışılmıştır birçok ülkede. Avrupa Birliği ve NAFTA ise bölgesel düzeydeki kurumsallaşmanın örneklerini oluşturur. Küresel düzeyde DTÖ, ulusal düzeyde iktidara geçen her hükümetin elini kolunu bağlayan yeni anayasacılığın klasik örgütüdür.

Yeni anayasacılığın özellikle belirtilmesi gereken üç önemli hedefi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, ekonomi üzerindeki politika üretimini sağlayan demokratik denetim yolunu sınırlamaktır. Böylece insanların neoliberal kazanımları kaldıracak şekilde demokratik yolları kullanabilmesinin engellenmesini temin edilmektedir. Bu da tüm potansiyel politik alternatifleri kilitleyerek yeni anayasacılık yoluyla elde edilir(Gill, 2008, s.79).

İkincisi, demokrasiye getirilen bu sınırlamalar kesinlikle objektif değildir ve kesinlikle siyasi niteliktedir ki bu durum büyük sermayenin çıkarlarına evrensel anlamda bir destektir(Gill, 2008,s.175). Bu yüzden yeni anayasacılık kapitalist sınıfın gücünün – ulusötesi sermayenin gücünü- restore edilmesinin ve sürekliliğinin teminini amaçlayan neoliberal projenin siyasi ve hukuki bileşenidir(Harvey, 2005,s.158).

Uluslararası sermaye hareketinin lehine olarak alınan politik kararların kurumlaştırılması yolu ile demokrasi kısıtlanarak, bu kesime ayrıcalıklı vatandaşlık hakları ve temsil yetkisi verilmiş olmaktadır aslında. Böylece bu yatırımcılar egemen politik güç haline gelirler(Gill, 1998, s.25). Gill'in belirttiği gibi yeni anayasacılık kamu kurumları üzerinde neoliberal politikaların oluşumunu zorlamaktadır ki böylece sermayedarların mülkiyet haklarına müdahale gerçekleştiremeyecektir(Gill, 2008,s.138,139). Bu da hükümetlerin artan bir şekilde mali piyasalara hesap verir hale getirilmesi demektir aslında.

Üçüncü olarak herne kadar uluslararası sermaye deniliniyorsa da aslında bu sermayenin büyük bir bölümü Amerika liderliğindeki G-8 projesinin-8 büyüklerin- yararıdır(Gill, 2008,s.142-168). Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler bu yüzden yeni anayasacılık anlamına gelen bu hukuki değişimleri uygulamaya pek istekli görünmemektedirler.

Gill'in Yeni Anayasacılık Kavramına Yöneltilen Eleştiriler

Gill'in kavramlaştırdığı yeni anayasacılık birkaç noktada eleştirilmiştir. Bu eleştirilerden birincisine göre, Gill çok determinist davranmaktadır. Hartman'a göre hukuk gücünün kullanacağı unsurlardan biridir sadece. Bu determinizm yanıltıcıdır çünkü liberal dünya düzeni uluslararası kurum ve yasal yapıları değişime açık bir

şekilde dizayn edilmiştir batı tarafından. Bu yüzden demokratik anayasacılık ya da liberal küresel yönetimden konuşmak daha yararlıdır(Strange, 2011,s.539-559). Bu eleştiri Gramscian hukuk bakış açısına yapılmış eleştirilere benzerdir. Robert Cox da bir çalışmada Gareau tarafından Gramscian bakış açısına getirilen eleştiriye yer vermiştir. Cox'a göre Gramscian akademisyenler uluslararası kurumlaşmalardaki süregelen hegemoniyi açıklamada yetersiz kalmaktadırlar. Cox bundan başka, örgütlerin zaten hegemonik düzenin ürünü olduklarını, düzenin kurallarını meşrulaştırdıklarını, bu düzenin yayılmasını kolaylaştıran kurallar koyduklarını, hegemonya karşıtı fikirleri soğurduklarını ve çevre(azgelişmiş) ülkelerden ise elitleri kendilerine yandaş seçtiklerini de (kurumlarına aldıklarını) belirtmektedir(Gareau, 1996,s.223-235).

Gill'e yöneltilmiş eleştirilerden biri de sermaye sahibi olan elitlerin hukuki yapı üzerindeki etkisinin abartılmış olduğudur(Hartmann, 2011,s.561-584). Buna göre neoliberalizm ile yeni anayasacılık arasında doğrudan bir ilişki kurmak çok da doğru değildir. Çünkü tüm anayasal oluşumlar neoliberal değildir ve hatta neoliberalizmden sapmaya neden olacak maddeler barındırabilmektedirler içinde.

Bu iki eleştiri ima etmektedir ki yeni anayasacılığa gösterilen direnmeler hafife alınmaktadır(Strange, 2002,s.343-365). Yani bu eleştiriler neoliberalizmi yerleştirme amaçlı yapılan hukuki değişimlere gösterilen direnç hareketlerini dikkate almamaktadır. Eğer yeni anayasacılık böyle bir amaç gütmüyorsa o halde yükselen piyasa ve gelişmekte olan ülkeler bu duruma neden direnmektedir sorusuna bu eleştiriler cevap verememektedir. Küresel kurumların ve düzenlemelerin liberalleştirilmesinden dolayı küresel yönetim tarzı rahatça ilerleme göstermektedir oysa(Strange. 2011,s.539-559).

Üçüncü eleştiri neoliberal politikaların yerleştirilebilmesi için değiştirilmesi zor anayasal yönetim modellerinin kullanılmasının tek seçenek olmadığı yönündedir. Gerçekte neoliberalizm yolunda hukuki olmayan ya da daha değiştirilebilir olan hukuki yolların kullanılması çok daha önemlidir.

Gill'e yöneltilen eleştiriler onun savunusunda abartılı olduğu yönündedir ama eleştirilere bakıldığında kendileri de abartılıdır. Şöyle ki Gill, yeni anayasacılığın neoliberalizmi kurumsallaştırmak için bir strateji olacağı ve neoliberalizmin sosyal yeniden üretim krizlerini çözmede bir yol olacağını söylemekte ama buna dair şüphelerine de yer vermektedir yazılarında. Yeni anayasacılık stratejilerini sınırlayabilecek hiçbirşey olmamasına rağmen Gill yine de olasılıkları ve karşıt direnmeleri belirtmekte, dikkate almaktadır. Dolayısıyla onun bakışı bu durumda determinist olamaz. İki kere iki dört dememektedir sonuçta(Gill, 2008s.142).

Bundan başka Gill, yeni anayasacılığın oluşturulması yönündeki baskılar ve sınırlamalar hedef ülkenin ekonomisinin büyüklüğüne, kuvvetine, devlet yönetiminin şekline, sivil hayatın niteliğine, önde gelen ulusal ve bölgesel kurumsal durumuna küresel sermaye ve mali piyasalar ile bütünleşebilme derecesine göre değişir demektedir.

Gill yeni anayasacılığın neoliberalizmin getirdiklerini ortadan kaldıracak her türlü politik muhalefeti önlemek için sınırlamalar oluşturma gayreti içinde olduğunu gözlemlediğini belirtmiştir(Gill, 1998,s.23-38). Neoliberal yönetici ve elitler karşıt hareketleri içselleştirmek, yoketmek, yumuşatmak ve kendi güçlerini meşrulaştırmak ve rejimlerinin varlığını devam ettirmek için gayret sarfetmektedirler. Gill buna Gramscian bir tabirle “trasformismo” demektedir(Gill, 2002,s.47-65).

Günümüz anayasaların ve kurumların neoliberal unsurlar içerdiği hiçbir zaman inkar edilemez. Gill bu stratejilerin, yani neoliberalizmi yerleştirme çabalarının etkinliğinin uzun vadede başarılı olacağını şüpheli olduğuna dikkat çekmiştir. Sonuçta neoliberalleştirme gayretleri başarısız olabilir de uzun vadede. Gill’in kavramsallaştırdığı yeni anayasacılığın başarılı olamayacağı olasılığı onun determinist olmadığını da göstermektedir bu durumda.

Aynı zamanda belirtilmelidir ki kanunlar ve anayasalar yoluyla neoliberal politikalar gerçekten de yerleştirilmeye çalışılmaktadır ki değiştirilebilmeleri zor olsun. Üçüncü eleştiri ile ilgili söylenebilecek olan da Gill’in neoliberal projenin her zaman kanunlar yolunu kullandığını söylemediğidir(Parker, 2008,s.397-417). Tam tersine, neoliberalizm politik, ekonomik, ideolojik ve kültürel araçları kullanan çok boyutlu bir süreçtir demektedir Gill.

Gill’in kavramlaştırdığı yeni anayasacılığa değerli bir katkı Adam Harmes tarafından yapılmıştır(Harmes, 2006,s.725-749). Ona göre yeni anayasacılıkta içiçe geçmiş iki boyut vardır. Bunlar direk boyut olan horizontal ile dolaylı boyut olan vertikaldir. Horizontal boyut sermayedarların çıkarlarını zedeleyecek politikalara olan anayasal ve yasal sınırlamalar getirilmesi yani geleneksel kavramlaştırmadır. Fakat bu neoliberalizmin bu türden hukuki yönü olarak dile getirilmesi ekonomik yönüyle ilişkilendirilmesine bağlıdır.

Vertikal boyutu ise yeni anayasacılığın siyasal- coğrafik durumudur. Sermayenin, malların ve hizmetlerin serbest hareketi neoliberal küreselleşmenin ön koşuludur. Ancak sosyal refah politikaları, vergilendirme, işgücü durumu ve çevresel koşullar piyasa üzerinde ulusal düzeyde sermayenin serbest hareketi üzerinde belirleyici olmaktadır. Neoliberal unsurlar hedef ülkenin coğrafyası ile uyumsuzdur. Yani, neoliberalizm ile o ülkenin piyasanın gelişimi arasında politik-coğrafik yanlış eşleştirme ortaya çıkmaktadır. Uluslararası sermaye bu gibi bölgelerde politik düzenleyici unsurlar nedeniyle istediği gibi ilerleyememektedir. Bu yüzden Gill’in de dediği gibi yeni anayasacılık ile ulusal hükümetlerin ulusötesi sermayenin yapısal gücünü genişletecek potansiyel engelleri önlemesi için neoliberal yönde gitmesi teşvik edilmektedir. Aynı zamanda yeni anayasacılığın oluşturulması için ve bu yolla yatırımcılara güvence vermek için ülkeler cesaretlendirilmektedir(Gill, 1998,s.25).

Sonuçta yeni anayasacılık kavramı anayasalara, yasalara ve anlaşmalara eklenen düzenlemelerin, değişikliklerin giderek artmasının nedenini açıklamada önemli bir başlangıç noktasıdır. Tabii ki bu yeni anayasacılığa hiç direnç olmadığı anlamına gelmemektedir. Burada demek istenilen tüm düzenlemelerin neoliberal unsurlar içerdiği

ve yeni anayasacılığın neoliberalizmi kuvvetlendiren ve daha derinlere işlemesine neden olan bir araç olduğudur. Ancak yine de neoliberal unsurları engellemek için yeni anayasacılığa gösterilen direnmeler noliberalizmin tarihi gelişimini engelleyecek gerekli ama yeterli nitelikte değildir.

Sermayenin Serbest Hareketinin Anayasallaştırılması

Uluslararası Sermaye Hareketi Kurumsallaşıyor

Sermayenin serbest hareketi tabii ki neoliberal politik projesinin olmazsa olmazıdır. O hem üretim hem de finansal anlamda mevcudiyetini kurabilmesi ve sürdürebilmesi için gerekenin yapılabilmesini sağlayan gayreti gösterir. Aynı zamanda neoliberalizmin yeni aracı yeni anayasacılığın da temelidir(Gill, 1998,s.23-38). Sermayenin serbest hareketi ve yeni anayasacılık arasındaki ilişkinin iki boyutu vardır. ilki, yukarıda açıklandığı gibi, uluslararası sermaye hareketinin düzenleyici arbitrajı mümkün kılmasıdır. Çünkü bu yatırımcılara ve şirketlere güçlerini dışarı çıkarabilme imkanı sunar ve aynı zamanda politik güvenirliliklerini artırabilmeleri için yeni anayasacılığın gönüllü olarak oluşturmaları konusunda hükümetleri teşvik eder.

Sermayenin serbest hareketi bu yüzden, ikincisinin can alıcı noktasıdır- yani yeni anayasacılığın politik coğrafik boyutunun. Sermaye politik coğrafi boyutu da kendi lehine aştığında gücü daha da artacaktır. Bu engeli de aşmak uluslararası sermaye hareketliliği için çok önemlidir ve diğer unsurlarla beraber özellikle mali, parasal ve vergi politikalarında değişim bunu sağlayacak önemli bir araçtır.

İkinci olarak, sermayenin serbest hareketi giderek daha çok anayasallaşmaktadır. Bununla birlikte, ekonomik olarak bunu yapmak zor olsa da uluslararası sermaye hareketliliğinin kurumsallaştırılması olmaksızın, bir ülke uluslararası sermaye piyasasından çekilmek zorunda kalabilir. Bu yüzden sermayenin serbest hareketi normu çok taraflı, bölgesel ve küresel hukuki ve kurumsal mekanizmalar yoluyla bir daha kırılmayacak bir şekilde kilitlenmeyi gerekli kılmaktadır(Schneiderman, 2000,s.757-787). Zaten bu amaçla iki taraflı anlaşmalara imza atmıştır birçok ülke ve anlaşma yapılan ülkeler arasında ise en başta ABD ve ABD liderliğinde giden Avrupa Birliği üyeleri bulunmaktadır –yatırım anlaşmaları ve serbest ticaret anlaşmaları gibi.

Örneğin, ABD ile iki taraflı yatırım anlaşmaları (BIT-Bilateral Investment Treaties) ve serbest ticaret anlaşmaları (FTA-FreeTradeAgreements) adı altında anlaşmaya giren 52 ülke bulunmaktadır. Bu anlaşmalar bu ülkelerin sermaye denetimi yapma hakkını elinden almaktadır-hatta istisnai durumlarda bile böyle bir denetim yapamamaktadırlar. ABD ile yapılan anlaşmalarda, örneğin, sermayenin serbest hareketine karşı çıkacakları önlemek amacıyla oldukça geniş, uyulması zorunlu maddeler bulunmaktadır. Hatta içeriye giren ve dışarıya çıkan malların üzerinde herhangi bir vergilendirme bile anlaşmaların ihlali olarak değerlendirilmektedir(Gallagher, Griffith-Jones and Ocampo, 2012,s.405) .

Bundan başka, eğer ülkeler anlaşmanın hükümlerini ihlal ederlerse ABD yatırımcıları tarafından uluslararası mahkemelerde kendilerine dava bile açılabilir. Sonuçta günümüz hükümetleri sermaye denetimine konulan engeller nedeniyle sınırlanmaktadır. Bu yeni anayasacılığın unsurlarından biridir ve hükümetlerin bu konularda elleri kolları bağlıdır. Her ne kadar Avrupa Birliği üye devletleri sermaye kontrolüne izin veren bazı istisnai durumlara yer verseler de, yine de gelişmekte olan ülkeler ve yükselen piyasalar açısından anlaşmalarda bu konuda çok boşluk bırakılmamıştır.

Bölgesel düzeyde bakıldığında Avrupa Birliği Lizbon anlaşması ile sermayenin sadece Avrupa Birliği içindeki üyelerin yapacağı sermaye kontrolünü değil, üçüncü ülkelerle yapılan anlaşmalarda da bunu kurumsallaştırdığı görülür. Sermaye kullanımının denetimini bölgesel düzeyde sınırlayan bir diğer anlaşma da Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşmasıdır(NAFTA). ASEAN(Güneydoğu Asya Uluslar Birliği) üye devletleri de sermayenin serbest hareketini kurumsallaştırmak adına ASEAN ekonomik topluluğu oluşturmuşlardır. OECD üye devletleri ise sermaye hareketlerini liberalleştirme hedefi ile bağlı bulunmaktadır. Bu hedef kurallar içersinde yer alsada yine de oldukça geniş istisnalara yer verilmiştir(Gallagher, 2011,s.407).

Sonuçta küresel düzeyde IMF'nin yanısıra DTÖ de sermayenin serbest hareketini anayasallaştırmaktadır. DTÖ'ye 1995 yılında dahil edilen GATS nedeniyle kendi içinde sermaye denetimi üzerinde bazı kısıtlamalar içermektedir(Anderson, 2009,s.5). GATS anlaşmasının yapısında "standstill" denilen, geri dönüşün olmaması özelliği bulunmaktadır. Bu nedenle daha önce verilen taahhütler geri alınmamaktadır(<http://www.antimai.org>,erişim.15.09.2013). Bundan başka GATS, sadece sınır ötesi ticaret ve yatırımları kapsamakla kalmayıp; bir hizmetin yerine getirilmesiyle bağlantılı olarak akla gelebilecek tüm sektörleri (hizmet ve mal üretim sektörleri) kapsayan bir "hizmet yatırımları ve hizmet ticareti anlaşmasıdır". GATS yolu ile getirilen kısıtlamalar da sadece belirli mali hizmetleri liberalleştirme yolunda olan ülkelere uygulanmaktadır. Bu ülkeler için, mali hizmetlerde sınırötesi ticaretin liberalleştirilmesi sermaye hesabı açmayı gerektirebilmektedir. GATS metninde bazı istisnalar olsa da bu istisnaları kullanacak koşulların sağlanması oldukça zordur(Gallagher, Griffith-Jones and Ocampo, 2012,s.396,397). Eğer bir ülke sermaye akışını sınırlarsa karmaşık bir durum içinde bulacaktır kendini. Küresel düzeyde sermayenin serbest hareketini anayasalaştırmaya yapılan belki de en önemli teşebbüs bu yolla gerçekleştirilmektedir.

2007 Krizinden Önce İMF'de Uluslararası Sermaye Hareketliliği

IMF 1944'de oluşturulduğunda, sermaye denetimi temel bir araçtı. Anlaşmanın hükümleri sermaye denetiminin kullanımına izin veriyordu. 6.madde, 3.bölümde üyeler uluslararası sermaye hareketini düzenlemek için eğer gerekiyorsa böyle bir denetimde bulunabilirler diyordu. Üye devletlere denetim kullanma hakkı verilmişti ve hatta İMF hükümetlerden böyle bir denetimi yapmalarını rica ediyordu, çünkü İMF'nin finanse edilebilmesi için bu gerekliydi. Günümüzde de resmi durum hala böyledir. Fakat

1960'lerden sonra sermaye denetiminin yapılmasından vazgeçildi. 1990'ların başında İMF sermaye hesabının liberalleştirilmesinin baş temsilcisi oldu.

İMF'de sermaye hesabı liberalleştirilmesi resmi olarak İMF anlaşma maddelerinde kurumsallaşmasa da bu sürece fiili olarak katılmaktadır(Joyce and Noy, 2008,s.413-430). İMF her durumda neoliberal ekonomistler ve yükselen piyasa ve az gelişmiş ülke kapitalist sınıfları için kendi durumlarını güçlendirme ve geliştirme yolunda kullandıkları vazgeçilmez bir araçtır.

1990'ların ortalarında sermayenin liberalleşmesini savunanalar İMF'nin kurallarında yeni politik düzenin kurumlaşmasını istemişlerdir. Uluslararası sermaye hareketliliğinin en büyük katalizörü Avrupa devletleridir. Önceden sermaye serbestliğinin başlıca savunucusu ABD iken, 1990'ların başından beri bu Avrupa hükümetlerine geçmiştir(Abdelal, 2006,s.1-27). 1997 Nisanında İMF Geçici Komitesi (şimdi sürekli hale getirilmiştir ve uluslararası para ve finans komitesi adını almıştır) bu niyetini İMF anlaşmasının maddelerinde revizyona giderek göstermiştir. Yapılan değişiklikler gelişmekte olan piyasa ve ülkeler üzerinde İMF'nin daha fazla güç kullanmasına müsaade eder niteliktedir. 1990'lardaki aşağıda değinilen bu period yeni anayasacılığın bu olayları açıklamada faydalı bir yapı oluşturacağını gösterecektir.

İlk olarak, anlaşmanın maddelerindeki değişimler sermayenin serbest hareketi için neoliberalizmin ana ilkelerinden biri olarak kurumsal hale getirilmiştir. Maddelerdeki düzenlemeler üyelerin beşte üçünün kabulünü gerektirmektedir; sermayenin serbest hareketinin anayasallaştırılması nedeniyle bu düzenlemeleri değiştirmek artık çok zordur. Örneğin, ABD oy gücünü istemediği bir düzenlemeyi veto etmek için kullanabilecektir.

İkinci olarak, yeni anayasacılığın karşıtlarını içselleştirmek için öneriler getirilmiştir. Jack Boorman-İMF özel danışmanı-daha sonra şöyle bir açıklamada bulunmuştur: "Niyet liberalleşmeye zorlamak değildir; liberalleşmeye teşvik etmektir ki faydaları artsın ve maliyeti azalsın".

Üçüncü olarak, yeni anayasacılığın karşısında direnme gösterildiğini yaşanan olaylar da göstermektedir. Sermayenin serbest hareketinin kurumlaşmasının tekerine asya krizi kum fırlatmıştır ve 1999'da öneriler gündemden çıkarılmıştır(gelişmekte olan ülkelerdeki direnmeler ve gelişmiş ülkelerdeki bazı politikacılar nedeniyle).

Dördüncü ve sonuncusu da neoliberalizm sadece anlaşmalar yoluyla yerleştirilecek olmamasıdır. Yukarıda açıklandığı gibi, anlaşma maddelerinde herhangi bir değişiklik yapılmaksızın, İMF personelinin sermaye hesabı politikaları üzerinde informal davranma yaklaşımlarında çok da büyük değişiklikler olmamıştır. Gerçeği, İMF personeli sermaye hesabı açmanın risklerine daha fazla dikkat eder olsalar da, belirli koşullarda geçici sermaye kontrolünün kullanımını artırılmıştır(Chweroth, 2010,s.222).

Şunu diyebiliriz ki İMF hala sermaye hesabı liberalleştirilmesinin amigoluğunu yapmaktadır-hem de küresel ekonomik krizin eşliğindeyken.

Krizden Sonra İMF ve Yeni Anayasacılık

Krizden Sonra IMF ve Sermaye Kontrolü

Kriz gelişmiş ülkelerde sermaye hesabı açılmasına karşı herhangi bir gerileme göstermemiştir. Kriz gelişmekte olan ülkelerde ve yükselen piyasalarda sermaye kontrolü yapma arzusunun tetiklenmiştir. Hindistan ve Çin gibi ülkeler uluslararası sermaye akışı üzerinde -hem sermaye girişi hem de çıkışı- esaslı bir kontrole başlamışlardır-hem de neoliberalleşme çağındayken. Kriz yükselen piyasa ve gelişmekte olan ülkelerin (örneğin Brezilya) sermaye hareketlerinden olumsuz etkilenmelerinden dolayı, ekonomilerini korumaları için yeni düzenlemeler ve kontroller ile tedbirler almalarına yol açmıştır.

İMF 2011 Martı'nda sermaye kontrolleri ile ilgili çıkarların değişimine cevap olarak sermaye hareketleri konusunda yeni öneriler hazırlamıştır (<http://www.imf.org>, erişim.12.08.2013). Öneriler genel hatlarıyla şu şekildedir: İMF hala tam sermaye hareketinin bir bütün olarak dünya ekonomisi ve sermaye girişi olan ülkeler için avantajlı olduğunu düşünmektedir. Ancak sermaye girişinin neden olduğu dalgalanmalar nedeniyle riskli olduğu İMF tarafından da anlaşılmış ve piyasaların birbirinden etkilenip adeta toplu hareket ederek aynı cevabı vermeye eğilimli olduğu düşünülmüştür. Bu sermaye kontrolünün doğru bir cevap olduğunu gösteriyordu tabii ki. Kontrollerin etkinliği sorgulanmış ve sermaye kontrolünün maliyetinin oldukça yüksek olduğu varsayılmıştır. Bu yüzden kontroller üzerinde ihtiyatlı davranılması tercih edilmiştir.

Bundan başka, kontroller ancak döviz değişim oranının değeri düşük değilse, rezervler yeterli ise ya da mali politika sıkıntıda iken kullanılmalıdır. Eğer kontroller kullanılacaksa, bu geçici olmalıdır, tercihan yerleşik olup kalmamalıdır, piyasaya dayanmalıdır, spesifik riskleri hedef almalıdır-bazı portföy borcu ya da sermaye giriş çıkışı dengesi gibi nedenlerden ileri gelmelidir.

Özetlersek, sermaye kontrolleri üzerinde daha esnek olunmalıdır ki, bu da neoliberal sınırlar dahilinde gerçekleştirilmelidir. Kontrollere ulusötesi sermaye gücünü tehdit etmediği ölçüde izin verilebilir. İMF, kontrollerin kesinlikle Ortodoks ekonomi politikasından sapmayacak şekilde olması gerektiği konusunda ısrar etmektedir. Eğer sermaye kontrolleri neoliberal projeyi aksatmayacaksa kabul edilebilir ancak. Aksi olursa bu İMF tarafından kabul edilemez bir durumdur. Susanne Soederberg'e göre, sermaye kontrolleri ancak daha büyük bir amaca ulaşmak için, yani mali liberalleşirmenin daha iyi yönetimi için kullanılmalıdır(Soederberg, 2004,s.43).

Sermayenin Serbest Hareketini Anaysalaştırma Gayretleri

Her ne kadar 1997'de İMF tarafından sunulan anlaşma maddelerinin değişimindeki teşebbüsler neoliberalizmi anayasallaştırma gayretlerini ortaya koysa da 2011'deki durum o kadar açık seçik değildir. Yine de İMF'nin sunduğu yeni politika içeriği oldukça kurnazcadır ve yeni anayasacılığın daha esnek bir şeklini arzetmektedir. Bu

öneriler yükselen yeni piyasaların kullanacağı kontrollere bir sınır koyma ve ekonomi politikasını siyasetçilerden İMF'ye devretme amaçlıdır; yapılanlar Gill'in dediği yeni anayasacılık ile ilgili unsurlar barındırmaktadır bünyesinde.

Şöyle ki gelişmiş ülkeler yükselen piyasaların ve gelişmekte olan ülkelerin kullanacağı sermaye kontrollerine karşı yeni yollar geliştirme gayretindedir. Örneğin, 2011 Ocağında, Nicolas Sarkozy G-20 toplantısında bazı öneriler getirmiştir; uluslararası sermaye transferini denetlemede İMF'nin rolünün genişletilmesini içermektedir bu öneriler. Sarkozy 2011 Mart'ında uluslararası para sistemi reformu üzerine G-20'nin açılış konuşmasındaki verdiği seminerde, öne sürülen G-20 tarafından hazırlanan politikalarda hangi koşullar altında sermaye hareketlerine sınırlamalar yapılmasının meşru olacağı ve etkin ve mevcut duruma uygun olup olmayacağını açıkça belirtilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sarkozy bundan başka Fransa'nın İMF maddelerinde yapılacak yeni düzenlemelerinin İMF'nin üstünlüğünü kurma yolunda yetkilerinin genişletilmesi gerektiğini desteklediğini söylemiştir. Bu cümleler diğer gelişmiş ülkeler tarafından da yinelenmiştir. Örneğin, 2010'daki icra kurulunun sunumuna göre, İMF sermaye giriş çıkışını etkileyen sermaye hesabı ve diğer politikaları üzerinde bir gözetim oluşturma amacındadır(<http://www.imf.org>, erişim.15.09.2013). Üye devletlerin sermaye hesapları politikalarını düzenlerken, bu devletlerin aldığı kararlarda İMF açısından uygun olmayanlar üzerinde İMF'nin söz sahibi olması gerektiği savunulmuştur.

İMF'nin legal statüsü çok da belirgin değildir. Aldığı kararlar yeni anayasacılık çerçevesinde değişmez kararlar olarak mı algılanacaktır, yoksa değiştirilebilir yumuşak kararlar olarak mı bakılacaktır bu çok da açık değildir. İMF'nin aldığı bu kararlar İMF İcra Kurulu tarafından onaylanmıştır ve bu yüzden de İMF'nin resmi politikası olarak görülebilir. Ancak yine de bu kararların yasal bir zorunluluk oluşturacağı söylenemez. Diğer taraftan OECD başkanı Angel Gurría bu kuralların katı olmadığını ve ülkeleri gerek duyduklarında sermaye kontrolü yapmaktan alıkoymayacağını belirtmiştir(<http://online.wsj.com>, erişim.16.09.2013).

Yapılan açıklamalar İMF kararlarının katı olmadığını yönündedir. Halbuki geliştirilen bu yeni yapı küresel oyunun kurallarının altını çizmektedir aslında. Her ne kadar İMF gözetimi altında yapılanlar yasal bir zorunluluk oluşturmasa da, İMF'nin üstünlüğünü bilemektedir yapılanlar.

Gill, uluslararası kuruluşların denetleme mekanizmasını yeni anayasacılığın önemli bir yönü olarak görmektedir. Aynı zamanda İMF yöneticilerinden Nicolas Ayzaguirre'nin İMF'nin uluslararası para sisteminin istikrarını korumak açısından ve sermaye kontrolünün artmaması için manda kurabilir açıklaması dikkat çekicidir. İMF yapısı neoliberal sınırlar dahilinde iken, aynı zamanda direnmeleri içselleştirme amaçlıdır. İMF kontrolleri istisnai durumlarda yapılmasına destek verse de bazı analistler İMF'deki bu dönüşümü küresel finansman çağının sonu olarak ilan etmişlerdir. İMF'deki bu dönüşüm bile sermayenin serbest hareketini garantileyen yeni anayasacılığa karşı muhalefeti yoketmeye yetmemiştir. Bu muhalefet aşağıda incelenecektir.

Yükselen Piyasaların Muhalefeti

Uluslararası Para ve Mali Komitesi'nde gelişmiş devletlerin söylemleri son değişiklikleri destekler nitelikte ve sermaye kontrolünün istisnai durumlarda kullanılacağını vurgulamakta ise de yükselen piyasalar ve ülkeler yine de duruma eleştirel bakmaktadırlar. Bunun ardında yatan en önemli neden ise sermaye kontrolüne İMF tarafından sınırlar konulacağı düşüncesidir.

İMF'ye en büyük karşı koyuş Brezilya'dan gelmiştir. Brezilya Maliye Bakanı Guido Mantega kendilerine İMF tarafından tanınan sermaye kontrolü konusunda dolaylı ya da dolaysız müdahaleler olacağı ve buna karşı olduklarını söylemiştir. Brezilya, hükümetlerin bu tür kararlar üzerinde takdir yetkisine sahip olmaları gerektiği ve hangi durumların kontrol için uygun olduğunu kendilerinin belirlemesi gerektiğini belirtmiştir. Brezilya İMF'nin bu yapısını üye devletlerin politik özerkliğini sınırlamada bir araç olarak kullanacağını, bunun ancak belli koşullarda kontrolün uygulanabileceği kararından belli olduğunu belirtmiştir.

2012'deki İMF'nin bahar toplantısında Mantega, İMF'nin yaklaşımına olan karşıtlığını birkez daha tekrarlamıştır. Hatta İMF'yi bu yaklaşımı konusunda tekrar düşünmeye davet etmiştir. İMF'nin Brezilya İcra Komitesi direktörü, Paulo Noguero Batista da İMF'nin bazı konulara yaklaşımına eleştiri getirmiştir. Batista, Brezilya'nın üye devletlerin politika alanını kısıtlayan her teşebbüsün karşısında olduklarını belirtmiştir. Brezilya aynı zamanda İMF'deki çarpık oy gücünü-gelişmiş ülkelere orantısız güçveren ve sermaye hesabı üzerindeki özgürlüğünü sınırlamakla karşı karşıya kalmak istemeyen gelişmekte olan ülkelere zorlamalarda bulunmalarına neden olan- kullanmanın oldukça yakıksız kaçtığı da belirtmiştir(Batista, 2012,s.100). Brezilya sermaye kontrolünü devamlı hale getirmeyi sağlayacak olan yeni anayasacılık karşıtlığında yalnız değildir. İMF'nin yaklaşımına karşıt olan ikinci ülke Hindistan'dır. 2012 İMF toplantısında Hindistan Maliye Bakanı ülkelerin sermaye hesapları üzerinde takdir yetkisine sahip olmaları gerektiğini savunmuştur.

Yeni anayasacılığa muhalefet başka ülkelerden de gelmiştir-Afganistan, Cezayir, Fas, İran, Pakistan, Tunus, Mısır, Irak, Kuveyt, Lübnan, Libya, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Yemen gibi.

Yine Banque Dalgeria valisi Mohammed Laksaci Brezilya benzeri açıklamalarda bulunmuştur. Laksaci, İMF'nin süregelen araştırma ve çalışmalarının onların özel şartlarına uygun çözümler olmaktan öte olduğuna dikkat çekmiştir. Birleşik Arap Emirlikleri mali işlerden sorumlu devlet bakanı da bu politikalarda esnek olunması gerektiğini söylemiştir(<http://www.imf.org>, erişim.16.09.2013).

İMF'nin yeni anayasacılığa yaklaşımına eleştiriler G-24 toplantılarında da dile getirilmiştir. 2011 Nisan'ında İMF'nin sunduğu bu kararlar ile aynı fikirde olmadıklarını ve ülkelerin sermaye kontrolünün kullanımının gerekli olmadığı

konusunda esneklik ve takdir yetkisine sahip olmaları gerektiğini söylemiştir G-24(<http://www.g24.org>, erişim.17.09.2013).

Yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler birçok sivil kuruluşlardan destek almışlardır-örneğin, Bretton Woods Projesi¹ ve çeşitli akademisyenlerden destek gelmiştir(<http://brettonwoodsproject.org>, erişim.18.09.2013).

Ancak her ne kadar yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler yeni anayasacılığa karşı dirense de bu önemli bir değişikliğe neden olmamıştır ve İMF politikası verdiği zararlara rağmen mevcut durumu sürdürmeye devam etmektedir. Dahası bu durumu daha esnek bir yaklaşımla değiştirmek pek de kolay değildir çünkü ağırlığı gelişmiş ülkelerden oluşan İcra Kurulunda çoğunluk oyunu gerektirmektedir. Temel değişikliklerin yapılmadığı bu ortamda belki de yalnızca güçlü yükselen piyasalar gelişmiş ülkelerin sermaye hesaplarının liberalleştirilmesine direnebileceklerdir. Daha küçük düzeyde yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ülkeler ise baskı altındadır ve yeni anayasacılığın getirilerinden olan ikili anlaşmalar ile bağlanıp kalmışlardır.

İMF analisti Eswar Prasa'da göre, yükselen piyasalardan gelen bu muhalefet İMF'nin çalışmasını aksatmaktadır(<http://www.bloomberg.org>, erişim.02.10.2013). İMF'nin bu direnmelere karşı nasıl cevap vereceği sorusu sermaye kontrolünün geleceği açısından kritik bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Son bir gözlem olarak şu söylenebilir ki, yeni anayasacılık bir komplo olarak görülmesi bile neoliberal değerleri tüm ülkelerde yerleştirmeye çalıştığı açıktır. Bu da çoğu ülkenin mevcut durumuna zarar vermektedir. Çoğu zaman yeni anayasacılık ulusötesi sermaye çıkarlarına hizmet eder görünse de İMF'nin 2011'deki sermaye giriş çıkışları üzerindeki yapısı bu çıkarları koruma amaçlı görülmeyebilir tam olarak. Ancak şu söylenebilir ki İMF'nin ideolojik yapısı bu çıkarlar ile uyumludur. İMF kendi savunusunda yapılanların politik değil, teknik bir mesele olduğunu vurgulamaktadır. İMF Araştırma Bölümü Başkanı Olivier Blanchard kendi köşe yazısında sermaye kontrolü meselesi ideolojik olarak görülse ve bu yüzden karşı çıkılsa da bu mesele aslında tamamıyla teknik bir meseledir başka bir şey değil demektedir(<http://www.imf.org>, s.04.10.2013).

Ancak bu açıklama göstermektedir ki ekonomi politikası depolitize edilmekte ve böylece uzman ekonomistlerin ve teknokratların eline teslim edilmektedir ki bu da demokratik karar alma mercilerinden mevzunun uzaklaştırılma çabası anlamına gelmektedir. İMF neoliberal bakış açısı ve teknokratik değerleri sonucu sermaye hesaplarının açılmasını teşvik etmekte ve bunu iyi ekonomi politikası olarak değerlendirip apolitik bir konu olarak nitelendirmektedir. Gerçekte ise uluslararası sermaye hareketinin lehine olarak sınıf temelli bir proje yürütmektedir. Yeni

¹brettonwoods projesi küresel ekonomik sistemdir ve önde gelen ilkeleri adalet, eşitlik, insan haklarıdır. Amacı, dünya bankası ve İMF'nin gücü üzerinde alternatif yaklaşımlar üretilmesi doğrultusunda etkide bulunmaktadır.

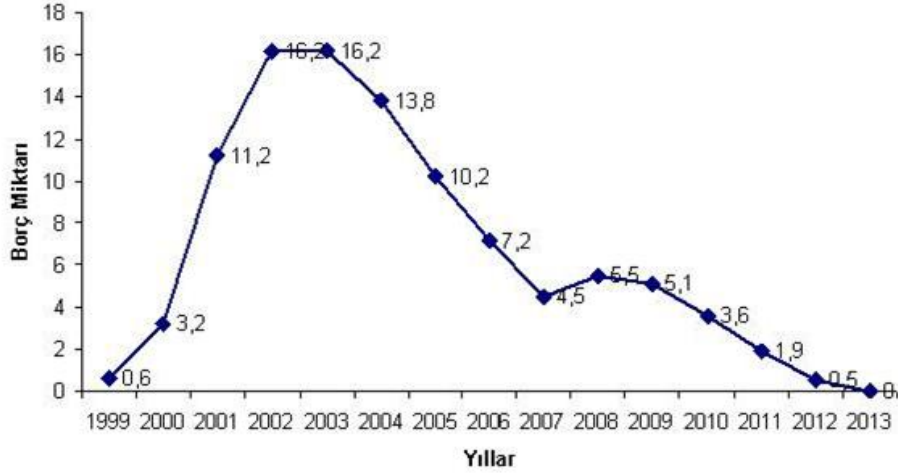
anayasacılığı ortaya çıkaran meseleler çok boyutlu ve kompleks bir yapıdadır ve direnmeler de bu yapıya karşıdır zaten ve onun üzerine yoğunlaşmaktadır.

Türkiye-İMF İlişkileri ve Yeni Anayasacılık

Türkiye IMF'ye 1961 yılında ilk kez aldığı stand-by adıyla verilen kredi ile borçlanmış ve en son 2005'te 19.stand-by düzenlemesine gitmiş; bu da 2008 mayısında sona ermiştir. Türkiye,1961-2005 yıllarında alınan krediler dahilinde şu ana kadar 50 milyar ABD dolarına tekabül eden 45 milyar SDR(özel çekme hakları) tutarından yararlanmışır. Türkiye, 1961-1994 yılları arasında IMF'nin mali destek sağladığı 64 ülke içinde en çok kredi çeken ülke olmuştur. Aynı veriler 2008 yılına kadarki dönem içinde değerlendirildiğinde ise Türkiye, Güney Kore'den sonra IMF'den en çok kredi kullanan ikinci ülke durumundadır.

Türkiye'nin, IMF ile 48 yıl içinde gerçekleştirdiği stand-by anlaşmaları genelde süresinden önce ve başarıya ulaşılmadan sona ermiştir. Türkiye, Temmuz 1998 tarihli Yakın İzleme Anlaşması ile başlayan süreç içinde kesintisiz olarak yaklaşık on yıl Uluslararası Para Fonu'nun denetiminde ekonomik programını uygulamak durumunda kalmıştır.

Türkiye IMF'ye olan borcunu 2013 baharında bitirmiştir. Aşağıdaki şekilde Türkiye'nin IMF'ye olan 1999-2013 yılları arasındaki borç grafiği yer almaktadır.

Şekil: Türkiye'nin IMF'ye olan borcunun yıllara göre değişimi
Kaynak: bilgesam.org

2008 yılında sona eren Stand-By anlaşmasının ardından Türkiye'nin IMF ile yeni bir anlaşmaya yanaşmaması sonrası Türkiye ofisinin kapatılması gündeme gelmiştir- IMF,

Türkiye Temsilcisi Carlo Cottarelli döneminde, 1999 yılında Türkiye’de ofis açma kararı almıştı(<http://www.imf.org,s.25.10.2013>). Ancak IMF, Türkiye’de bulunan temsilciliğini kapatmak yerine bölge ekonomilerinin takip edildiği bir ofis haline getirmeyi tercih etmiştir. Halen Türkiye İMF ofisinin başında olan Mark White Lewis, 14 Mayıs’tan sonra IMF’nin Türkiye’deki ofisini açık tutmaya devam edeceğini belirtmiş; Çin, Hindistan, Rusya, Brezilya, Endonezya ve Güney Afrika gibi gelişmekte olan piyasa ekonomilerinin pek çoğunda ofisleri bulunduğunu Türkiye’nin de hem gelişmekte olan piyasalardan olması hem de G-20 üyesi olması dolayısıyla IMF’nin burada bir ofise sahip olmasının önemli olduğuna değinmiştir.

Bundan sonra ise Türkiye, son borç taksitini ödemesinin ardından IMF ile ilişkisini tamamen bitirmeyecek; ‘üyelik’ kuralları çerçevesinde sürdürecektir ve bütün üye ülkelerin tabi olduğu gibi IMF, 4. Madde kapsamında yılda bir kez Türkiye’yi gözden geçirmeye devam edecektir. 2014-2016 döneminde IMF İcra Direktörlüğünü Türkiye üstlenecek; 2016-2018 döneminde bu görev Çek Cumhuriyeti veya Macaristan’a geçecek ve 2018-2020 döneminde görev yeniden Türkiye’ye geçecektir.

2008 yılında başlayan küresel kriz ve anlaşma imzalayan ülke sayısının azalmasıyla birlikte IMF de ekonomik sıkıntıya girmiş ve bunun üzerine IMF kaynaklarının artırılmasına yönelik çeşitli ülkeler tarafından 461 milyar dolar tutarında kaynak taahhüt edilmişti. Türkiye de bu çerçevede G-20 Los Cabos Liderler Zirvesi’nde 5 milyar dolar tutarında taahhütte bulunmuştu.

Başlangıçta kulağa hoş gelen bu duruma rağmen Türkiye IMF olmadan da IMF politikalarını uygulamaya devam etmektedir ne yazık ki. Kriz dönemlerinde kapısı çalınan IMF’nin uluslararası sermayenin talepleri doğrultusunda dayattığı kemer sıkma, neo-liberalizmi derinleştirme, piyasa toplumunu yaygınlaştırma politikaları bugün de geçerliliğini sürdürmektedir.

IMF’ye olan borç sıfırlanmıştır ama IMF’ye üye olan 188 ülke arasında sadece 7 ülkenin stand-by anlaşmasına tabi olması gerçeği gözönüne alınarak, bu 7 ülke içerisine dâhil olmamak çok da sevinilecek bir durum değildir. Nitekim bugün gelinen noktada Türkiye’nin brüt dış borçlarının GSMH’ya oranının yüzde 43 civarındadır. Yani Türkiye tüm borçlarından kurtulmuş değildir aslında. Kaldı ki IMF ile ilk kez stand-by anlaşması imzalanmıyor değildir. IMF’ye 1947 yılında üye olan 1960 yılından bu yana IMF ile 19 stand-by anlaşması yapan Türkiye, 1984-1994 arasında “IMF’siz yıllar” da yaşamıştır. Örneğin IMF ile kurduğu yakın ilişkiler ile tanınan Özal döneminde dahi uzunca bir dönem IMF ile stand-by anlaşması (borç anlaşması) imzalanmamıştır. Bundan sonraki dönemlerde olası bir kriz döneminde yeniden IMF ile masaya oturulmayacağına garantisini de verilmemektedir ayrıca.

IMF’de Türkiye’nin bundan sonra söz sahibi olacağına ne anlama geldiğini anlamak için Türkiye’nin IMF içindeki oy oranı ve kota miktarına bakıldığında, bu kuruluş içindeki etkisinin oldukça zayıf olduğu görülebilmektedir. IMF ‘deki gücü bu denli etkisiz olan Türkiye’nin, dünya ekonomisi üzerindeki etkisinin artması

zordur(<http://www.bilgesam.org>, erişim.24.10.2013). İMF’de karar almak için yüzde 85’lik oy desteği gerekmektedir. ABD’nin yanı sıra Japonya, İngiltere, Fransa ve Almanya kurulun daimi üyeleridirler. Geri kalan 19 sandalye ise ülke gruplarından dönüşümlü biçimde doldurulmaktadır. Türkiye, Avusturya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Belarus, Slovakya, Slovenya ve Kosova bu gruplardan birini oluşturmaktadırlar. Türkiye’ye de 2014-2016 tarihleri arasında İcra Direktörlüğü sırası gelecektir ve İMF’de söz sahibi olmasının anlamı bundan ibarettir.

Türkiye’nin artık IMF’ye borç veriyor olması da küresel krize müdahale edebilmek amacıyla IMF’nin 37 üye ülkeden 456 milyar kredi sözü aldığını, Türkiye’nin ise toplamın yüzde 1,1’iyle sınırlı taahhütte bulunduğu gözönüne alındığında çok abartılacak bir durum olmadığını göstermektedir.

IMF, bir borç anlaşması olmamasına rağmen, ana sözleşmesinin 4. maddesi kapsamında üyesi olan 188 ülke için yıllık bazda söz konusu ülkenin ekonomik durumunu değerlendiren bir rapor yayınlamaktadır ve Türkiye’de bu 188 ülke içerisinde yer almaktadır. Nitekim makalenin başından beri iddia edildiği gibi Türkiye yeni anayasacılık trendinin bilfiil içinde bulunmaktadır. Yani bugüne kadar IMF ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından kendisine dayatılan neoliberal politikaları daha da sağlamlaştırma yolundadır.

SONUÇ

Yeni anayasacılık giderek artan neoliberal politikaların kanunlaştırılmasını ve anayasallaştırılmasını açıklayan değerli bir kavramdır. Yeni anayasacılığın bu hukukileştirme metodu ekonomi boyutu ile birlikte ele alınmalıdır ve piyasa ilerlemeleri ile piyasa üzerinde düzenleyici işlemlere girişme arasında politik coğrafik bir uygunsuzluk bulunduğuna da dikkat etmek gerekir. Yeni anayasacılığı oluşturmaya çalışanlar için sermayenin serbest hareketi oldukça önemlidir.

Yeni anayasacılık tam da politik-coğrafik eşitsizliğin ortasındadır. Sermayenin serbest hareketi iki taraflı, bölgesel ve küresel anlaşmalar, kanunlar, kurumlar ve düzenlemeler yoluyla anayasallaşmaktadır. İMF’nin 2011 sermaye hareketleri ile ilgili kararları sermayenin serbest hareketini anayasallaştırma çabası olarak görülebilir; çünkü sermaye kontrolleri sadece sınırlı olarak özel durumlarda uygulanacak diye karar verilmiştir. Ancak bu anayasallaştırma çabası başını Brezilya’nın çektiği yükselen piyasalardan tepki almaktadır. Çünkü İMF’deki güç dengesizliği- oy ve birçok yönden-gelişmiş ülkelerin baskı oluşturmasına neden olmaktadır. Ancak kuvvetli ve birlik halinde direnme gösterilmesi bu durumu değiştirebilir; en azından İMF yapısı üzerinde üstünlük kurulmasını sağlayabilir.

Yeni güçlerin artışı neoliberal hegemonyanın gidişatına dur diyebilir. Bunun daha iyi ortaya konulabilmesi için bu konuda etken her mesele ayrı ayrı incelenmelidir. İMF’ye karşı gösterilen direnç neoliberal düzeni sağlayan diğer oluşumlara da gösterilebilir. Nitekim Gill’in de belirttiği üzere, kapitalizm ile mücadelenin can alıcı noktası sermaye

haklarını genişletmek ile frenlemek isteyenler arasındadır ve sermaye kontrolü üzerinde demokratik söz söyleme hakkının alınmasıdır.

KAYNAKÇA

- Abdelal, R. (2006). Writing the rules of global finance: France, Europe, and capital liberalization. *Review of International Political Economy*, 13 (1).
- Anderson, S. (2009). *Policy hand cuffs in the financialcrisis: how U.S. trade and investment policies limit government power to control capital flows*. Washington D.C.:Institute for Policy Studies.
- Batista, Jr., P. N. (2012). The IMF, capital account regulation, and emerging market economies. In K.P..
- Chwieroth, J. M. (2010). *Capital ideas: the IMF and the rise of financial liberalization*. Princeton:Princeton University Press..
- Joyce, J. P. &Noy, I. (2008). The IMF and the liberalization of capital flows. *Review of International Economics*, 16 (3).
- Gallagher, K. P. (2011). Losing control: policy space top revert and mitigate financial crises in trade and investment agreements. *Development Policy Review*, 29 (4).
- Gallagher, K. P., Griffith-Jones, S. &Ocampo, J.A. (eds.) (2012). *Regulating global capital flows for long-run development*. Boston: The Frederick S. Pardee Center for the Study of the Longer-Range Future.
- Gareau, F. H. (1996). International institutions and the Gramscian legacy: its modification, expansion and reaffirmation. *The Social Science Journal*, 33 (2).
- Gill, S. (1998). New constitutionalism, democratization and global political economy. *Pacifica Review*, 10 (1).
- Gill, S. (2002). Constitutionalizing inequality and the clash of globalizations. *International Studies Review*, 4 (2).
- Gill, S. (2008). *Power and resistance in the new world order*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gills, B. K. (2010). Going South: capitalistcrisis, systemiccrisis, civilisationalcrisis. *Third World Quarterly*, 31 (2).
- Harmes, A. (2006). Neoliberalism and multilevel governance. *Review of International Political Economy*, 13 (5).
- Hartmann, E. (2011). The difficult relation between international law and politics: the legal turn from a critical IPE perspective. *New Political Economy*, 16 (5).
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.

- Helleiner, E. (1996). *States and the reemergence of global finance: from Bretton Woods to the 1990s*. Ithaca: Cornell University Press.
- Lesage, D. and Vermeiren, M. (2011). Neo-liberalism at a time of crisis: the case of taxation. *European Review*, 19 (1).
- Parker, O. (2008). Challenging 'new constitutionalism' in the EU: French resistance, 'Social Europe' and 'Soft' Governance. *New Political Economy*, 13 (4).
- Schneiderman, D. (2000). Investment rules and the new constitutionalism. *Law and Social Inquiry*, 25(3).
- Soederberg, S. (2004). Unravelling Washington's judgement calls: the cases of the Malaysian and Chile and capital controls. *Antipode*, 36 (1).
- Strange, G. (2002). Globalisation, regionalism and labour interests in the new international political economy. *New Political Economy*, 7 (3).
- Strange, G. (2011). China's post-Listian rise: beyond radical globalization theory and the political economy of neoliberal hegemony. *New Political Economy*, 16 (5).
- Subacchi, P. (2008). New power centre and new powerbrokers: are they shaping a new economic order? *International Affairs*, 48 (3).

İNTERNET KAYNAKLARI

- IMF (2011). *Recent experiences in managing capital inflows – cross-cutting the measures and possible policy framework*. <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/021411a.pdf>. erişim:12.08.2013.
- Wallerstein, I. (2008). *2008: the demise of neoliberal globalization*. <http://mrzine.monthlyreview.org/2008/wallerstein010208.html>. erişim:22.08.2013.
- IMF (2011). *Recent experiences in managing capital inflows – cross-cutting the measures and possible policy framework*. <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2011/021411a.pdf>. erişim:12.08.2013.
- <http://www.antimai.org>. Erişim: 15.09.2013.
- Bernstein, N. (2011). *IMFC Statement by Nils Bernstein*. <http://www.imf.org/External/AM/2011/imfc/statement/eng/dnk.pdf>. erişim:15.09.2013.
- IMF (2010). *The Chairman's Summing-Up – The Fund's Role Regarding Cross-Border Capital Flows Executive Board Meeting 10/122 December 17, 2010*. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sd/index.asp?decision=EBM/10/122>. Erişim:15.09.2013.
- Reddy, S. (2011). *Emerging nations reject capital plan*. <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703702004576268980074855142.html>. erişim:16.09.2013.

- Al-Tayer, O. H. (2012). *IMFC Statement by His Excellency Obaid Humaid Al-Tayer*.
<http://www.imf.org/External/spring/2012/imfc/statement/eng/uae.pdf>.
erişim:16.09.2013
- <http://www.g24.org/Communiques/Com2011apr.html>.erişim:17.09.2013.
- <http://www.BrettonwoodsProject.org>. ERIŞİM:18.09.2013.
- Rastello, S. (2011). *IMF draft guideline send or capital controls as last resort for inflows*.<http://www.bloomberg.com/news/2011-03-31/imf-draft-guidelinesendorse-capital-controls-as-last-resort-for-inflows.html>.
erişim:02.10.2013.
- Blanchard, O. (2011). *What I learnt in Rio: discussing ways to manage capital flows*.
<http://blog-imfdirect.imf.org/2011/06/03/what-i-learnt-in-rio-manage-capital-flows>. erişim:04.10.2013.
- Ayaz,M.Süheyb,Uluslararası Para Fonu(İMF), Dünya Bankası ve Türkiye;
<http://www.bilgesam.org>. Erişim:24.10.2013.
- <http://www.Imf.org>. Erişim: 25.10.2013.